

פתרון הבחינה

באזרחות

חורף תשפ"ה, 2025, שאלון: 34281

מוגש ע"י צוות מורי הבגרויות בבית הספר של "יואל גבע"

הערות:

1. התשובות המוצגות כאן הן בגדר הצעה לפתרון לשאלון.

2. תיתכנה תשובות נוספות, שאינן מוזכרות כאן, לחלק מהשאלות.

3. כל התשובות מנוסחות בראשי פרקים.

פרק ראשון

שאלה מספר 1

סעיף א

ציין: תפקיד הכנסת: פיקוח וביקורת.

הצג: הכנסת מהווה מנגנון פיקוח פורמאלי/מפקח ומבקר את מדיניותה ופעולותיה של הרשות המבצעת ע"י אופוזיציה, ועדות, אישור תקציב, כלים פרלמנטריים.

בסס: "חבר כנסת מן האופוזיציה פנה בכנסת לשרת התחבורה ושאל, מדוע העבודות להקמת הגשר לא יעשו ביום שבת".

קשר: חבר הכנסת מפנה שאילתה (שאלה) לשרה מן הממשלה ומבקר את פעולותיה ומדיניותה של הממשלה שאינה בונה את הגשר בשבת.

סעיף ב

ציין: חוק שעות עבודה ומנוחה.

הצג: החוק מגדיר את שעות העבודה וימי עבודה ומנוחה במשק. ליהודים נקבעה השבת כיום השבתון השבועי. ללא יהודים - בשישי, שבת או ראשון לפי בחירתם.

בסס: "בתגובה על הפנייה השיב סגן שרת התחבורה כי השבת היא נכס יסוד של עם ישראל ומורשת ישראל, שביתת המלאכה בשבת נקבעה בחוק כבר בשנותיה הראשונות של המדינה".

קשר: סגן שרת התחבורה מתבסס על חוק שעות עבודה ומנוחה שקובע כי ליהודים נקבעה השבת כיום המנוחה עוד בראשית שנותיה של המדינה, ועל כן המדינה אינה בונה גשר בשבת על פי החוק.

שאלה מספר 2

סעיף א

ציין: לאומיות אתנית תרבותית.

הצג: השאיפה המשותפת לבני לאום לשלטון עצמי במסגרת של מדינה ריבונית/לניהול עצמי בתוך מדינה. מבוססת על יסודות אתניים-תרבותיים: מוצא, שפה, תרבות, היסטוריה, ולפעמים גם דת (אין חפיפה בין לאומיות לאזרחות).

בסס: "לטענת הפרשנים, המטרה של החלטה זו היא לשמר את המורשת המקומית, הזהות הדתית ואורחות החיים הייחודיים הנהוגים בכל מדינה ומדינה זה מאות בשנים".

קשר: טענת הפרשנים מתבססת על הלאומיות האתנית תרבותית. הם מזכירים בדבריהם מאפיינים אתניים תרבותיים כגון מורשת, דת, ומסורת.

סעיף ב

ציין: חופש התנועה.

הצג: לכל אדם זכות לנוע כרצונו/להימצא בכל מקום. (זכות הכניסה החופשית למדינה מוקנית לאזרחים בלבד).

בסס: "לדבריהם, אחד המאפיינים החיוביים של האיחוד האירופי הוא שאנשים יכולים לעבור בקלות בין המדינות החברות בו ואף להשתקע בהן".

קשר: חברי הפרלמנט מתבססים על חופש התנועה המתבטא ביכולתם של אנשים לנוע כרצונם בין מדינות האיחוד האירופי ולהימצא בכל אחת ממדינות האיחוד.

פרק שני

שאלה מספר 3

הצדקה היסטורית: אלו הצדקות להקמת מדינה יהודית בארץ ישראל הקשורות לאירועים היסטוריים (יש להציג אחת): בה הוא קם התעצב ויצר נכסי תרבות ובראשם התנ"ך/במהלך הגלות העם המשיך בתקווה ובמאמץ לשוב לארץ ישראל/נעשה מאמץ לשיבה לארץ בדורות האחרונים שהביא להקמת ישוב גדול ומבוסס/השואה הוכיחה את ההכרח בפתרון בעיית האנטישמיות על ידי מדינה יהודית/השתתפות היישוב היהודי במלחמת העולם השנייה הקנתה לו את הזכות להימנות על העמים באו"ם.

הצדקה בין לאומית: הצדקה להקמת מדינה יהודית בארץ ישראל הנובעת מתמיכה/הכרה בינלאומית בזכותו העם היהודי למדינה בארץ ישראל. החלטות רשמיות של מדינות וגופים בינלאומיים/דוגמאות: הצהרת בלפור, כתב המנדט, החלטת האו"ם על החלוקה (החלטה 181).

שאלה מספר 4

שלושה תנאים הכרחיים לקיום בחירות דמוקרטיות:

1. כלליות: כל אזרחי המדינה זכאים לבחור ולהיבחר למוסדות הנבחרים במדינה במגבלות הכתובות בחוק (כמו גיל מינימלי ובמדינות מסוימות עבריות על החוק).
2. חשאיות: איש מלבד הבוחר לא יודע במי בחר. מובטח שהבוחר לא יושפע מלחצים של גורמים שונים.
3. מחזוריות: הבחירות חוזרות במרווחי זמן ידועים וסדירים הקבועים בחוק.
4. שוויוניות: קולו של כל מצביע שווה למשנהו.
5. התמודדות חופשית/הוגנת: הבחירות מאפשרות תחרות הוגנת המבוססת על חירויות וזכויות פוליטיות (במיוחד חופש הביטוי וחופש ההתאגדות).

שאלה מספר 5

הסדר הסטטוס קוו:

- ההסדר להכרעה במחלוקות בסוגיות דת ומדינה שיסודו מיוחס למכתב הצהרת כוונות מ-1947 (שנשלח מהנהלת הסוכנות היהודית למפלגת אגודת ישראל).
- ועד למנוע העמקת מחלוקות בין דתיים לחילוניים ולאפשר חיים משותפים במדינה שעתידה לקום (מבטא הסכמיות).
- עוסק בהסדרת ארבע סוגיות מרכזיות של דת ומדינה: 1. הגדרת השבת כיום המנוחה במדינת ישראל (ליהודים) 2. מטבח כשר במוסדות ממלכתיים 3. נישואין וגירושין של יהודים יתנהלו בהתאם להלכה 4. מתן אוטונומיה לזרם החינוך הדתי.
- רובו נתקבע בחקיקה ואופן שימורו ויישומיו הראויים נתונים לאורך כל השנים בוויכוח ציבורי.

שאלה מספר 6

זכויות קבוצתיות תרבותיות-זכויות מיעוט:

- זכויות קבוצתיות הניתנות לקבוצות אתניות-תרבותיות/ מיעוטים לאומיים, באות לידי ביטוי בתחומים הבאים: שפה, חינוך, תרבות, ייצוג כקבוצה.
- מטרתן להסדיר בצורה מוסדית את זהותה הייחודית של הקבוצה במדינה.
- המדינה קובעת את היקף הענקתן ואת מידת התמיכה המוסדית בהן.

שאלה מספר 7

נקודת דמיון בין אחריות משותפת לאחריות מיניסטריאלית:

נקודת דמיון: בשתי סוגי האחריות, האחריות מופנית כלפי הכנסת וכלפי הציבור.

הבדל אחד בין אחריות משותפת לאחריות מיניסטריאלית: אחריות ממשלתית היא אחריות כל השרים על כל החלטות הממשלה (גם אם התנגדו להן) ואילו באחריות מיניסטריאלית האחריות היא של שר על הקורה במשרדו ועל פעולות העובדים שלו.

שאלה מספר 8

המחלוקת בין דתיים לחילוניים בחברה הישראלית בנוגע לסוגיית הנישואין והגירושין: הציבור הדתי והחרדי רוצה נישואין על פי ההלכה ובבית הדין הרבני ואילו הציבור החילוני אינו מעוניין בחובת נישואין דתיים, אלא בבחירה של כל אדם כיצד להינשא: באופן דתי או אזרחי.

הזכות לחירות:

- לכל אדם זכות לחיות/להחליט/לעשות/לפעול/להימנע מפעולה/לבחור/לעצב את אישיותו על פי רצונו החופשי - (היבט חיובי).
- אין לשלול את חירותו של אדם על ידי מעצר או על ידי הגבלת חופש המחשבה והפעולה שלו - (היבט שלילי).
- מן הזכות לחירות נגזרות שורה של חירויות (חופש הביטוי, חופש המחשבה והמצפון, חופש התנועה, חופש העיסוק, חופש הדת, החופש מדת ועוד).
- חוקים רבים בכל חברה מגבילים בהכרח את הזכות לחירות ונגזרותיה וגבולות הפגיעה הסבירה שנויים במחלוקת ציבורית בכל חברה דמוקרטית.

כיצד הזכות לחירות באה לידי ביטוי במחלוקת שהצגת:

הציבור החילוני טוען שהחובה בישראל להתחתן ק בדרך דתית (חוק ביד רבניים) פוגעת בחירות של כל אדם לבחור את הדרך שבה יתחתן (דתית או אזרחית).

שאלה מספר 9

תפקידי התקשורת:

- התקשורת נותנת פרשנות לאירועים שקרו וכך עוזרת לציבור להבין אותם. (פרשן פוליטי, פרשן כלכלי וכדומה).
- התקשורת מדווחת על אירועים שקרו במדינה.
- התקשורת היא מנגנון פיקוח וביקורת בלתי פורמלי על מעשי השלטון. מאפשרת לאזרחים להתבטא דרכה נגד מעשי השלטון, לפוליטיקאים להופיע בה ולמתוח ביקורת על מעשי הממשלה.

שלטון העם:

כלל האזרחים הם הריבון /מקור הסמכות. האזרחים בוחרים נציגים לזמן קצוב המוגדר בחוק.

כיצד אחד מתפקידי התקשורת מממש את עקרון שלטון העם:

האזרחים מקבלים מידע מאמצעי התקשורת וכך יודעים מה עושים הנבחרים בהם בחרו, והאם יבחרו בהם שוב.

האזרחים יכולים להעביר ביקורת על השלטון ע"י הופעה באמצעי התקשורת ובכך לממש את ריבונותם.

שאלה מספר 10

קואליציה רחבה:

קואליציה המבוססת על רוב גדול יחסית של חברי הכנסת.

עקרון שלטון העם:

כלל האזרחים הם הריבון/ מקור הסמכות. האזרחים בוחרים נציגים לזמן קצוב המוגדר בחוק.

כיצד עקרון שלטון העם בא לידי ביטוי בקיומה של קואליציה רחבה:

ככל שהקואליציה רחבה יותר, חברות בה יותר מפלגות (שנבחרו על ידי העם) המייצגות יותר קבוצות בעם שהוא הריבון.

שאלה מספר 11

שיטת הבחירות לרשויות המקומיות:

מצביעים בשני פתקים: פתק אחד לבחירה לראש הרשות ופתק אחד למועצת העיר. הבחירות למועצת הרשות הן

רשימתיות ויחסיות, והבחירות לראש הרשות הן אישיות ורוביות. ראש הרשות חייב לקבל בבחירות לפחות 40% מהקולות

הכשרים.

עקרון שלטון העם:

כלל האזרחים הם הריבון/מקור הסמכות. האזרחים בוחרים נציגים לזמן קצוב המוגדר בחוק.

כיצד עקרון שלטון העם בא לידי ביטוי בשיטת הבחירות לרשויות המקומיות:

התושבים של הרשות, שהם הריבון בוחרים את נציגיהם למועצה ואת ראש הרשות. הבחירה היא לזמן קצוב (חמש

שנים).

שאלה מספר 12

נציב תלונות הציבור:

נציבות תלונות הציבור עוסק בבירור תלונות של אזרחים הנוגעות בפעילותם של משרדי הממשלה, רשויות מקומיות וגופים אחרים הנתונים לביקורתו של המשרד. כל אדם יכול לפנות לנציבות בתלונה אם נפגע מאחת מרשויות השלטון, בטענה שהרשות פעלה בניגוד לחוק או למנהל תקין. הנציב מגיש דו"ח לכנסת מדי שנה ובו הוא מבקר את הפגיעות באזרח.

תרבות פוליטית דמוקרטית:

- ערכים/אמונות/צורות התנהגות המבטאים הזדהות עם עקרונות הדמוקרטיה.
- ביניהם ניתן למנות רמה גבוהה של השתתפות בבחירות והשתתפות אזרחית/קבלת הכרעת הרוב/הכרה בשלטון החוק והפנמת ערכים כמו פלורליזם/סובלנות/הסכמיות.
- תרבות פוליטית דמוקרטית והחינוך אליה מחזקים את היציבות של המדינה הדמוקרטית.

כיצד תרבות פוליטית דמוקרטית מתממשת בתפקידו של נציב תלונות הציבור:
הפניה לנציב תלונות הציבור על ידי אזרחים מבטאת רמה גבוהה של השתתפות אזרחית והכרה בשלטון החוק.

פרק שלישי

שאלה מספר 13

ציין: מנגנון פיקוח וביקורת בלתי פורמלי.

הצג:

- ביקורת שמקיימים גופים, ארגונים או פרטים באמצעות הפגנות/שביתות/עצרות/עצומות/יצירות אומנות (קולנוע, טלוויזיה, תיאטרון, ספרות, אמנות פלסטית), הופעה וכתיבה באמצעי התקשורת וברשתות חברתיות.
- ללא הסמכה חוקית/בהתנדבות/מיוזמתם של אזרחים או קבוצות.
- לשם הגבלת השלטון/ופיקוח עליו ועל חוקיות פעולותיו.
- באמצעות לחץ על קובעי מדיניות/ הבעת ביקורת פוליטית וחברתית על השלטון/ קיום דיון ציבורי.

בסס: לפני יותר משנה, במהלך ההפגנות הרבות נגד הרפורמה המשפטית שהובילה הממשלה פרסמתי בעיתון מאמר בשם: "למנוע תשעה באב בדורנו". מטרתי בכתיבת המאמר הייתה להתריע בפני קובעי המדיניות שעלולה לפרוץ מלחמת אחים.

קשר: האזרח פעל מיוזמתו וכתב מאמר לעיתון. האזרח העביר ביקורת על השלטון כדי להפעיל לחץ על קובעי המדיניות על ידי העברת ביקורת.

שאלה מספר 14

ציין: חופש הביטוי.

הצג: לכל אדם זכות לבטא את דעותיו/עמדותיו בפומבי/בגלוי בכל דרך (כגון: כתיבת ספר, יצירת אמנות, לבוש וכדומה). בסס: "לדעתי, האבסורד הוא שסירוב זה לפרסם את ההצהרה מונע ממני ומחברי להשמיע את עמדותינו והשקפותינו ובכך פוגע ביסוד חשוב של הדמוקרטיה".

קשר: הסירוב של העיתון לפרסם את ההצהרה מונע מהאדם לבטא באופן גלוי ופומבי את דעותיו ובכך פוגע בחופש הביטוי שלו.

שאלה מספר 15

ציין: הסכמיות.

הצג: הסכמה רחבה בין קבוצות בחברה, על כללי משחק בסיסיים/על אופייה הבסיסי של החברה והמדינה. ההסכמיות מחזקת את היציבות ומאפשרת קיום בצוותא על אף חילוקי דעות בתחומים אחרים.

בסס: "כל צד מאופיין בשכנוע עצמי עמוק שכל האמת אצלו ושהצד השני יחריב את המדינה. הכול שחור או לבן. מתעלמים מן המורכבות של הדברים מכל גוני הביניים המרכיבים את מציאות חיינו, שבה לא תמיד הבחירה היא "או זה או-זה". אפשר וצריך לפעמים לבחור "גם את זה וגם את זה". לא כווייתור אלא לכתחילה.

קשר: הכותב טוען כי כל הצדדים צריכים להסכים על כללי משחק בסיסיים - לבחור גם את זה וגם את זה בדרך בה כל צד מתפשר על דעותיו וביחד הקבוצות מגיעות להסכמה בנושאים המרכזיים.

פרק רביעי

שאלה מספר 16

ציין: גישה כלכלית-חברתית: סוציאל דמוקרטית.

הצג:

- מדגישה את השוויון החברתי-כלכלי על פני החירות הכלכלית/מקדמת בשם הסולידריות שוויון כלכלי/ צמצום פערים.
- במקרה הצורך הפרט יכול להישען על סיוע חברתי-כלכלי מהמדינה/הדגשת האחריות של המדינה כלפי החלש.
- המדינה מעורבת בתחום החברתי-כלכלי במידה רבה/מחויבת ליצור רשת ביטחון סוציאלי רחבה/מחויבת להבטיח קיום בסיסי בכבוד לכל אדם/דוגמאות: סבסוד שירותים, הענקת שירותים חברתיים, חקיקה חברתית, הלאמה.
- תמיכה במיסוי גבוה על העשירונים העליונים.

בסס: "לטענת הארגון על המדינה לצמצם את הייבוא ולנקוט צעדים לשמירה על הייצור המקומי באמצעות סבסוד ומתן מענקים ליצרנים מקומיים".

קשר: המדינה מעורבת במקרה זה בתחום הכלכלי במידה רבה על ידי נתינת מענקים וסבסוד, ועל ידי צמצום הייבוא.

שאלה מספר 17

ציין: סוג עבריינות: פלילית רגילה.

הצג: עבירה על חוק, המבוצעת על ידי אדם שפועל בדרך אקטיבית – פעילה, לרוב אלימה. המניע של העבריין הוא תועלת אישית, רווח אישי שלו או רווח למקורביו (טובת הנאה כספית, מינית). יחס החברה למבצע העבירה הוא שלילי בשל הסכנה לסדר הציבורי ולשלום הציבור. המדינה רואה בכך עבירה על חוק ותפעיל אמצעי אכיפה.

בסס: "תמורת סכומי כסף גדולים הם צילמו מתקנים צבאיים והעבירו לאיראן מידע על מיקומם של מתקנים אלה, וכל זאת על אף האיסור החמור על כך בחוק. אחד הנאשמים סיפר בחקירה כי הוא חיפש דרך להרוויח כסף במהירות.

קשר: האזרחים עברו על החוק האוסר העברת מידע צבאי לאויב. הם עשו זאת לתועלתם האישית כפי שאמר אחד הנאשמים בבית המשפט: רווח כספי.

שאלה מספר 18

ציין: הבחנה.

הצג: הענקת יחס שונה לבני אדם כאשר השונות רלוונטית לנושא הנידון. חוקים רבים מאד בכל דמוקרטיה מבוססים על הבחנה.

בסס: "הועלתה בכנסת הצעת חוק; לאפשר ללוחמים בשירות מילואים לקבל קדימות בקביעת תורים במשרדי הממשלה כגון במשרד הרישוי. בשל חוסר הוודאות המאפיין את שירותם, בדרך כלל אין באפשרותם לקבוע תורים מראש, והאפשרות המוצעת עשויה להקל עליהם".

קשר: המדינה מעניקה יחס שונה ללוחמים - קדימות בקביעת תורים. השונות (חוסר הזמינות של חיילים שלא מאפשר קביעת תור מראש) רלוונטית ולכן מבחינים בינם לבין אזרחים אחרים ומאפשרים להם באופן מוצדק קדימות בקביעת תור.

שאלה מספר 19

טענה: אני בעד הצעת החוק לנקוט מעצרים מנהליים בהיקף נרחב יותר מזה שנקטו עד כה, למשל גם כלפי פעילים בארגוני פשע בישראל.

נימוק אחד התומך בעמדת מבוסס על: הזכות לחיים ובטחון. אין לפגוע בחייו ובגופו של אדם/לכל אדם זכות לחיים ולביטחון אישי. חובת המדינה להגן על כל בני האדם החיים בשטחה מפני פגיעה בחייהם ובגופם בידי אחרים. הצעת החוק תמנע או תצמצם פשיעה חמורה, ובכך המדינה תמלא את חובתה להגן על אזרחיה מפני ארגוני פשע.

נימוק אחד התומך בעמדה מנוגדת לעמדת מבוסס על: הזכות להליך הוגן. אדם חף מפשע עד שלא הוכחה אשמתו/ אדם זכאי כל עוד לא הורשע בדיון. כל אדם זכאי למשפט הוגן ופומבי: ייצוג ע"י עו"ד, שופטים בלתי תלויים, ענישה בהתאם לחוק בלבד, זכאי לדעת במה הוא נאשם ולראות את הראיות נגדו, זכאי לערער לערכאה גבוהה יותר וכדומה. הצעת החוק פוגעת בזכות להליך הוגן כי המעצר המנהלי מהווה ענישה ללא משפט, בו לאדם הנעצר לא עומדת חזקת החפות ולא מוכחת אשמתו במשפט הוגן ופומבי.

שאלה מספר 20

טענה: אני בעד לקיים במרחב הציבורי אירועים לקהל הרחב בהפרדה בין נשים לגברים.

נימוק אחד התומך בעמדתי מבוסס על: חופש הדת. לכל אדם הזכות להחזיק בכל אמונה, להשתייך לכל קבוצה

דתית, לקיים כל טקס, מנהג, או פולחן.

זכותו של הציבור הדתי לממש את מצוות הדת היהודית התומכת בצניעות ובאיסור נגיעה בין גברים לנשים. קיום אירועים בהפרדה יממש זכות זו.

נימוק אחד התומך בעמדה מנוגדת לעמדתי מבוסס על: אפליה פסולה. פגיעה בזכות לשוויון על ידי הענקת יחס

שונה לבני אדם, ללא סיבה מוצדקת, ובפרט בשל זהות, שיוך סממן חיצוני או מגבלה כלשהי (דת, גזע, מין, העדפה

מינית, צבע עור, מוצא, מראה חיצוני, מוגבלות מסוימת).

קיום אירוע בהפרדה מהווה אפליה פסולה הנותנת יחס שונה על בסיס מין. הושבת אדם על בסיס מינו מהווה יחס שונה ללא סיבה מוצדקת.